

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

факультет оперативно-рятувальних сил
(назва факультету/підрозділу)

кафедра пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник факультету оперативно-
рятувальних сил

Роман ПОНОМАРЕНКО

"21" _____ 08 _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

пожежна тактика
назва навчальної дисципліни

професійна (обов'язкова) підготовка
обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова

за освітньо-професійними програмами «пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи», «пожежна безпека», «аудит пожежної та техногенної безпеки»
назва освітньої програми

підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
найменування освітнього ступеня

у галузі знань 26 "Цивільна безпека"
код та найменування галузі знань

за спеціальністю 261 "Пожежна безпека"
код та найменування спеціальності

мова навчання українська

2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «пожежна тактика» розроблена відповідно до освітньо-професійних програм «пожежогашіння та аварійно-рятувальні роботи», «пожежна безпека», «аудит пожежної та техногенної безпеки» для підготовки здобувачів вищої освіти за бакалаврським рівнем вищої освіти в галузі знань 26 "Цивільна безпека" за спеціальністю 261 «Пожежна безпека».

Розробники: начальник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт, к.т.н., доцент, Лісняк А.А., доцент кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт, к.т.н., доцент Дубінін Д.П., старший викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт, к.т.н., Шевченко С.М., викладач кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт Гапопенко Ю.І..

Робочу програму навчальної дисципліни рекомендовано кафедрою пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

Протокол від « 04 » 08 2023 року № 12

Керівник кафедри пожежної тактики та аварійно-рятувальних робіт

Андрій ЛІСНЯК

« 04 » 08 2023 року

Схвалено проектною групою освітніх програм «пожежогашіння та аварійно-рятувальні роботи», «пожежна безпека», «аудит пожежної та техногенної безпеки»

Гарант освітньої програми «пожежогашіння та аварійно-рятувальні роботи»

Роман ПОНОМАРЕНКО

« 04 » 08 2023 року

Гарант освітньої програми «пожежна безпека»

Олександр ГРИГОРЕНКО

« 04 » 08 2023 року

Гарант освітньої програми «аудит пожежної та техногенної безпеки»

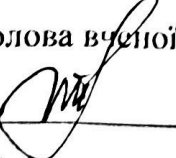

Володимир ОЛІЙНИК

« 04 » 08 2023 року

Робочу програму навчальної дисципліни ухвалено вченою радою факультету оперативно-рятувальних сил

Протокол від « 21 » 08 2023 року № 11

Голова вченої ради факультету оперативно-рятувальних сил

Роман ПОНОМАРЕНКО

« 21 » 08 2023 року

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни: є засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань та надбання практичних навичок, що необхідні для розв'язання задач, пов'язаних з прогнозуванням розвитку пожеж, вибором вогнегасних речовин, засобів пожежно-рятувальної техніки для гасіння пожеж, визначенням тактичних можливостей пожежно-рятувальних підрозділів, складанням оперативних документів, проведенням розрахунку необхідних сил і засобів для гасіння пожеж, управлінням (керівництвом) пожежно-рятувальними підрозділами та іншими службами під час проведення оперативних дій з гасіння пожежі, а також з особливостями проведення тактичної підготовки з начальницьким складом в пожежно-рятувальних підрозділах.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати:

знання:

- основних положень законодавчих та нормативно-правових актів, що регламентують організацію та зміст проведення оперативних дій пожежно-рятувальними підрозділами з рятування людей у разі виникнення загрози їх життю та гасіння пожеж;
- методики розрахунку параметрів розвитку пожежі в огорожі та на відкритому просторі;
- теоретичних та практичних основ локалізації та ліквідації пожеж;
- суті визначення та застосування необхідної кількості вогнегасних речовин та технічних засобів для гасіння пожеж;
- тактичних можливостей пожежно-рятувальних підрозділів;
- методики розрахунку сил та засобів для гасіння пожеж;
- суті оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів;
- порядку та принципів управління (керівництво) силами і засобами при проведенні оперативних дій з рятування людей у разі виникнення загрози їх життю та гасіння пожеж;
- застосування невербальних методів спілкування під час проведення оперативних дій;

уміння/навички:

- організувати розвідку на пожежі;
- оцінювати обстановку на пожежі, розраховувати параметри розвитку пожежі та прогнозувати наслідки;
- проводити розрахунок сил та засобів для гасіння пожеж;
- взаємодіяти з іншими пожежно-рятувальними підрозділами, службами району (міста) та об'єктів, що залучаються до гасіння пожежі;
- організувати зв'язок та забезпечувати взаємний обмін інформацією з залученими силами;
- обирати та передбачати пріоритетність застосування вогнегасних речовин для гасіння пожеж, технічних засобів та відповідних видів протипожежної техніки;
- визначати вид та кількість пожежно-технічного обладнання, основні тактичні прийоми з обмеження розвитку пожежі та її гасіння, а також заходи з

безпеки праці для особового складу, який приймає участь у гасінні пожежі;

- обирати особовим складом караулу спеціальне оснащення для проведення рятувальних робіт, гасіння пожежі та евакуації матеріальних цінностей;
- визначати необхідну кількість пожежно-рятувальних автомобілів, спеціальної та допоміжної техніки, засобів зв'язку;

- розробляти оперативні документи пожежно-рятувального підрозділу.

комунікацію:

- організація управління та координація пожежно-рятувальних підрозділів і аварійних служб під час проведення оперативних рятувальних робіт та гасіння пожеж;

- керівництво особовим складом караулу при проведенні оперативних дій під час гасіння пожеж з використанням спеціального оснащення;

- складання, узагальнення та ведення оперативної документації під час проведення оперативних дій з рятувальних робіт та гасіння пожеж.

відповідальність та автономію:

- прийняття рішень під час рятування людей у разі виникнення загрози їх життю та гасіння пожеж та їх корегування при зміні обстановки на пожежі;

- відповідальність за набуття і вдосконалення навичок практичного застосування теоретичних знань, щодо проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, управління силами та засобами під час рятування людей у разі виникнення загрози їх життю та гасіння пожеж.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти			
	очна (денна, вечірня)		заочна (дистанційна)	
Статус дисципліни	обов'язкова професійна		обов'язкова професійна	
Навчальний рік	3-й	4-й	3-й	4-й
Семестр	6-й	7-й	6-й	7-й
Обсяг дисципліни:				
- в кредитах ЄКТС	3,5	3,5	3,5	3,5
- кількість модулів	2	2	2	2
- загальна кількість годин	210 год.		210 год.	
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):				
- лекції	24	18	6	4
- практичні заняття	24	32	4	4
- семінарські заняття	4	4	0	0
- лабораторні заняття	0	0	0	0
- курсовий проект (робота)	0	20	0	20
- інші види занять	0	0	0	0
- самостійна робота	53	51	95	97
- індивідуальні завдання (науково-	0	0	0	0

дослідне)				
Форма підсумкового контролю				
(курсова робота (курсовий проект); диференційний залік, іспит)	екзамен	диференційний залік, курсова робота	екзамен	диференційний залік, курсова робота

3. Передумови для вивчення дисципліни

Теоретичний матеріал навчальної дисципліни «Пожежна тактика» базується на основі вивчення дисциплін циклу професійної (обов'язкової) підготовки: «Організація робіт у непридатному для дихання середовищі», «Теорія розвитку та припинення горіння», «Протипожежне водопостачання», «Стійкість будівель та споруд при пожежі», «Протипожежна та аварійно-рятувальна техніка», «Організація аварійно-рятувальних робіт», «Основи спеціальної та військової підготовки», «Пожежна безпека електроустановок», «Пожежна безпека територій, будівель та споруд».

4. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи» [1], вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Пояснювати процеси впливу небезпечних чинників пожежі на навколишнє середовище; застосовувати теорії захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі, знання математичних та природничих наук у сфері професійної діяльності	ПРН04
Аналізувати інформацію про наявність розроблених і обґрунтованих заходів з підвищення рівня протипожежного захисту об'єкта; розробляти та пропонувати обґрунтовані заходи, інженерно-технічні рішення щодо запобігання виникненню та поширенню пожеж	ПРН06
Класифікувати системи опалення, вентиляції та аргументувати їх призначення; оцінювати технічні рішення щодо улаштування систем місцевої та аварійної вентиляції, рекомендувати необхідність застосування, види та конструктивне виконання систем димовидалення.	ПРН10
Організовувати вивчення оперативно-тактичної характеристики району виїзду пожежно-рятувального підрозділу; розробляти плани пожежогасіння; виконувати розрахунок сил та засобів для ліквідації пожеж та їх наслідків; організовувати розвідку пожежі та моніторинг обстановки на пожежі; взаємодіяти з іншими пожежно-рятувальними підрозділами, службами	ПРН15

району та об'єктів, що залучаються до ліквідування пожежі; організувати зв'язок та забезпечувати взаємний обмін інформацією з залученими силами	
Оцінювати обстановку на пожежі, розраховувати параметри розвитку пожежі та прогнозувати її наслідки. Обирати та передбачати пріоритетність застосування вогнегасних речовин для гасіння пожеж, автоматичних систем пожежогасіння, систем зв'язку та відповідних видів протипожежної техніки; визначити вид пожежно-технічного та спеціального оснащення, основні тактичні прийоми з обмеження розвитку пожежі та її ліквідування, а також заходи безпеки для особового складу, який приймає участь у гасінні пожежі.	ПРН16
Керувати проведенням робіт з рятування та евакуювання людей, оперативного розгортання сил та засобів; діями з гасіння пожежі; згортанням сил і засобів та поверненням до місця постійної дислокації.	ПРН17
Застосовувати невербальні методи спілкування; здійснювати пошук нової інформації; навчати працівників об'єкту і населення з питань забезпечення пожежної безпеки; проводити заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності.	ПРН22
Володіти принципами організації та методами проведення занять з особовим складом з пожежно-рятувальної та загальної фізичної підготовки, застосовувати навички безпечної роботи при використанні пожежно-технічного та спеціального оснащення, а також рухові навички при організації та проведенні занять із загальної фізичної підготовки, підтримувати загальну і спеціальну працездатність.	ПРН29

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Навички міжособистісної взаємодії	ЗК7
Здатність працювати як в команді, так і автономно	ЗК8
Здатність оперувати термінами та визначеннями понять стосовно пожежної безпеки, параметрів небезпечних чинників пожежі	ПК12
Здатність прогнозувати обстановку в разі виникнення пожежі, визначати основні питання організації пожежогасіння, приймати рішення щодо дій пожежно-рятувального підрозділу в умовах ліквідації пожежі.	ПК23
Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати засоби гасіння, вогнегасні речовини, системи пожежогасіння, протипожежну техніку, пожежно-технічне та спеціальне оснащення.	ПК24
Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з гасін-	ПК25

ня пожеж, рятування та евакуювання людей під час пожежі та проведенні інших пожежно-рятувальних робіт.	
Здатність здійснювати керівництво особовим складом караулу на всіх етапах дій щодо рятування людей, евакуації матеріальних цінностей з використанням спеціального оснащення, у тому числі через організацію роботи ланок газодимозахисної служби.	ПК33

Відповідно до освітньо-професійної програми «Пожежна безпека» [2], вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Організовувати вивчення оперативно-тактичної характеристики району виїзду пожежно-рятувального підрозділу; розробляти плани пожежогасіння; виконувати розрахунок сил та засобів для ліквідації пожеж та їх наслідків; організовувати розвідку пожежі та моніторинг обстановки на пожежі; взаємодіяти з іншими пожежно-рятувальними підрозділами, службами району та об'єктів, що залучаються до ліквідування пожежі; організовувати зв'язок та забезпечувати взаємний обмін інформацією з залученими силами	ПРН15
Оцінювати обстановку на пожежі, розраховувати параметри розвитку пожежі та прогнозувати її наслідки. Обирати та передбачати пріоритетність застосування вогнегасних речовин для гасіння пожеж, автоматичних систем пожежогасіння, систем зв'язку та відповідних видів протипожежної техніки; визначити вид пожежно-технічного та спеціального оснащення, основні тактичні прийоми з обмеження розвитку пожежі та її ліквідування, а також заходи безпеки для особового складу, який приймає участь у гасінні пожежі.	ПРН16
Визначати необхідну та достатню кількість аварійно-рятувальної, протипожежної, спеціальної техніки, засобів зв'язку та пожежно-технічного оснащення, використовуючи можливості їх конструктивних і технічних характеристик	ПРН19

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність працювати як в команді, так і автономно.	ЗК8
Здатність прогнозувати обстановку в разі виникнення пожежі, визначати основні питання організації пожежогасіння, приймати рішення щодо дій пожежно-рятувального підрозділу в умовах ліквідації пожежі.	ПК23
Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати засоби гасіння, вогнегасні речовини, системи пожежогасіння, протипожежну техніку, пожежно-технічне та спеціальне оснащення.	ПК24

Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з гасіння пожеж, рятування та евакуювання людей під час пожежі та проведенні інших пожежно-рятувальних робіт.	ПК25
--	------

Відповідно до освітньо-професійної програми «Аудит пожежної та техногенної безпеки» [3], вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Організувати вивчення оперативно-тактичної характеристики району виїзду пожежно-рятувального підрозділу; розробляти плани пожежогасіння; виконувати розрахунок сил та засобів для ліквідації пожеж та їх наслідків; організувати розвідку пожежі та моніторинг обстановки на пожежі; взаємодіяти з іншими пожежно-рятувальними підрозділами, службами району та об'єктів, що залучаються до ліквідування пожежі; організувати зв'язок та забезпечувати взаємний обмін інформацією з залученими силами	ПРН15
Оцінювати обстановку на пожежі, розраховувати параметри розвитку пожежі та прогнозувати її наслідки. Обирати та передбачати пріоритетність застосування вогнегасних речовин для гасіння пожеж, автоматичних систем пожежогасіння, систем зв'язку та відповідних видів протипожежної техніки; визначити вид пожежно-технічного та спеціального оснащення, основні тактичні прийоми з обмеження розвитку пожежі та її ліквідування, а також заходи безпеки для особового складу, який приймає участь у гасінні пожежі.	ПРН16
Визначати необхідну та достатню кількість аварійно-рятувальної, протипожежної, спеціальної техніки, засобів зв'язку та пожежно-технічного оснащення, використовуючи можливість їх конструктивних і технічних характеристик	ПРН19

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність працювати як в команді, так і автономно.	ЗК8
Здатність прогнозувати обстановку в разі виникнення пожежі, визначати основні питання організації пожежогасіння, приймати рішення щодо дій пожежно-рятувального підрозділу в умовах ліквідації пожежі.	ПК23
Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати засоби гасіння, вогнегасні речовини, системи пожежогасіння, протипожежну техніку, пожежно-технічне та спеціальне оснащення.	ПК24
Здатність обґрунтовано винаходити рішення щодо дій з гасіння пожеж, рятування та евакуювання людей під час пожежі та проведенні інших пожежно-рятувальних робіт.	ПК25

5. Програма навчальної дисципліни

6-й семестр

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ПОЖЕЖНОЇ ТАКТИКИ. СИЛИ ТА ЗАСОБИ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ.

Тема 1.1. Основи прогнозування розвитку пожеж.

Тема 1.2. Тактичні можливості пожежно-рятувальних підрозділів.

МОДУЛЬ 2. РОЗРАХУНОК СИЛ І ЗАСОБІВ ДЛЯ ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ ТА ОПЕРАТИВНІ ДІЇ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ.

Тема. 2.1. Розрахунок сил і засобів для гасіння пожежі. Види та сутність.

Тема. 2.2. Види, зміст і сутність оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів. Оперативні документи гарнізону

7-й семестр

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. УПРАВЛІННЯ ГАСІННЯМ ПОЖЕЖІ.

Тема 1.1. Управління силами і засобами. Керівник гасіння пожежі.

Тема 2.1. Гасіння пожеж у цивільних будівлях.

МОДУЛЬ 2. ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА.

Тема. 2.1. Тактична підготовка начальницького складу пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна (денна, вечірня) форма):

Назви модулів та тем	Кількість годин						
	усього	у тому числі					
		лекції	семінарські заняття	практичні заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	поточний контроль
6-й семестр							
Модуль 1. Основи пожежної тактики. Сили та засоби пожежно-рятувальних підрозділів							
Тема 1.1. Основи прогнозування розвитку пожеж	18	6	0	4	0	8	0
Тема 1.2. Тактичні можливості пожежно-рятувальних	40	10	0	8	0	10	12

підрозділів							
Разом за модулем 1	58	16	0	12	0	18	12
Модуль 2. Розрахунок сил і засобів для гасіння пожежі та оперативні дії пожежно-рятувальних підрозділів							
Тема. 2.1. Розрахунок сил і засобів для гасіння пожежі. Види та сутність	10	2	0	2	0	6	0
Тема. 2.2. Види, зміст і сутність оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів. Оперативні документи гарнізону	37	6	4	10	0	17	0
Разом за модулем 2	47	8	4	12	0	23	0
Разом	105	24	4	24	0	41	12
7 - й семестр							
Модуль 1. Управління гасінням пожежі							
Тема 1.1. Управління силами і засобами. Керівник гасіння пожежі	10	4	2	0	0	4	0
Тема 1.2. Гасіння пожеж у цивільних будівлях	50	8	2	16	0	18	6
Разом за модулем 1	60	12	4	16	0	22	6
Модуль 2. Тактична підготовка							
Тема. 2.1. Тактична підготовка начальника складу ПРП ДСНС України	45	6	0	16	0	23	0
Разом за модулем 2	45	6	0	16	0	23	0
Разом	105	18	4	32	0	45	6

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна (дистанційна) форма):

Назви модулів та тем	Кількість годин						
	усього	у тому числі					
		лекції	семінарські заняття	практичні заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	поточний контроль
6- й семестр							
Модуль 1. Основи пожежної тактики. Сили та засоби пожежно-рятувальних підрозділів							
Тема 1.1. Основи прогнозування розвитку пожеж	14	2	0	0	0	12	0
Тема 1.2. Тактичні можливості пожежно-рятувальних підрозділів	38	2	0	2	0	22	12
Разом за модулем 1	52	4	0	2	0	34	12
Модуль 2. Розрахунок сил і засобів для гасіння пожежі та оперативні дії пожежно-рятувальних підрозділів							
Тема. 2.1. Розрахунок сил і засобів для гасіння пожежі. Види та сутність	23	2	0	2	0	19	0
Тема. 2.2. Види, зміст і сутність оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів. Оперативні документи гарнізону	30	0	0	0	0	30	0
Разом за модулем 2	53	2	0	2	0	49	0
Разом	105	6	0	4	0	83	12
7 - й семестр							
Модуль 1. Управління гасінням пожежі							
Тема 1.1. Управління силами і засобами. Керівник гасіння	18	2	0	0	0	16	0

пожежі							
Тема 1.2. Гасіння пожеж у цивільних будівлях	48	0	0	2	0	40	6
Разом за модулем 1	66	2	0	2	0	56	6
Модуль 2. Тактична підготовка							
Тема. 2.1. Тактична підготовка начальника складу ПРП ДСНС України	39	2	0	2	0	35	0
Разом за модулем 2	39	2	0	2	0	35	0
Разом	105	4	0	4	0	91	6

Індивідуальні завдання (орієнтовна тематика індивідуальних завдань):

Здобувачу вищої освіти за необхідністю необхідно обрати одну з рекомендованих тем та самостійно виконати поглиблене теоретичне та практичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, наукової статті, презентації чи практичного продукту.

Рекомендована тематика для індивідуального дослідження:

1. Розгляд тактичних можливостей відділення на автоцистерні.
2. Тактичні можливості караулу у складі двох відділень на основних пожежно-рятувальних автомобілях.
3. Шляхи підвищення ефективності гасіння пожеж.
4. Геоінформаційні системи в діяльності пожежно-рятувальних підрозділів.
5. Шляхи підвищення ефективності тактичної підготовки особового складу пожежно-рятувальних підрозділів.
6. Розробка наукових експонатів, макетів, тощо.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: проведення лекційних, практичних та семінарських, а також самостійна робота здобувачів. Для закріплення теоретичних знань, здобуття необхідних практичних навичок програмою передбачаються: заняття з оперативно-тактичного вивчення об'єктів; порядку та методики виконання модульної роботи.

З метою вдосконалення тактичної підготовки всі практичні заняття за виключенням практичних занять в навчальному класі, ділові ігри, проводяться двома викладачами. Для поглиблення та закріплення знань програмного мате-

ріалу рекомендується у позакласний час проводити розгляди пожеж, теоретичні конференції, тематичні вечори, демонструвати кінофільми про організацію та гасіння пожеж, організовувати зустрічі і виступи практичних працівників підрозділів ДСНС України.

Модульна робота № 1 "Розрахунок параметрів розвитку та гасіння пожежі. розрахункове визначення тактичних можливостей підрозділів на основних пожежно-рятувальних автомобілях" виконується під час вивчення теми 1.2. «Тактичні можливості пожежно-рятувальних підрозділів». Для цього кожний здобувач отримує індивідуальне завдання за методичними вказівками. Модульна робота виконується у часи самостійної роботи та підлягає захисту.

Модульна робота № 2 "Визначення кількості пожежно-рятувальних автомобілів для забезпечення підвозу, перекачки та роботи гідроелеваторних систем" виконується під вивчення теми 1.2. «Тактичні можливості пожежно-рятувальних підрозділів». Для цього кожний здобувач отримує індивідуальне завдання за методичними вказівками. Модульна робота виконується у часи самостійної роботи та підлягає захисту.

Модульна робота № 3 " Організація управлінських заходів при ліквідації пожеж у різноманітних умовах " виконується під час вивчення теми 1.1. «Гасіння пожеж у цивільних будівлях». Для цього кожний здобувач отримує індивідуальне завдання за методичними вказівками. Модульна робота виконується у часи самостійної роботи та підлягає захисту.

Курсова робота «Складання методичної розробки для проведення тактичного заняття з караулом» виконується під час вивчення теми 2.1. «Тактична підготовка начальницького складу пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України». Для цього кожний здобувач, який навчається на очній (денній) формі отримує індивідуальне завдання за методичними вказівками. Курсова робота виконується у часи самостійної роботи та підлягає захисту.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль проводиться у формі фронтального, індивідуального опитування та виконання практичних вправ на практичних заняттях, виконання модульних контрольних робіт та індивідуального завдання.

Підсумковий контроль проводиться у формі: іспиту, диференційного заліку, курсової роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- екзамен (6-й семестр)

Розподіл балів								Сума балів за дисципліну
Модуль 1			Модуль 2			Індивідуальні завдання	екзамен	
T1.1	T1.2	Модульна контрольна робота 1	T2.1	T2.2	Модульна контрольна робота 2			

до 3	до 12	до 30	до 3	до 3	до 30	до 10	до 19	100
------	-------	-------	------	------	-------	-------	-------	-----

- диференційований залік (7-й семестр)

Розподіл балів					Сума балів за дисципліну
Модуль 1		Модуль 2		Індивідуальні завдання	
Т 1.1	Модульна контрольна робота	Т 2.1	Тестування за модулями		
до 18	до 30	до 12	до 40	до 10	100

- курсова робота (7-й семестр)

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист курсової роботи	Сума балів
до 30	до 20	до 50	100

8. Засоби провадження освітньої діяльності

Під час проведення лекційних, семінарських та практичних занять з навчальної дисципліни використовується засоби провадження освітньої діяльності, такі як:

- сучасна комп'ютерна техніка та технології;
- спеціалізовані аудиторії;
- навчальний полігон університету;
- вогневий модуль контейнерного типу;
- НІПРЧ (пожежно-рятувальні автомобілі, ПТО, дихальні АСП), спеціальний одяг та спорядження, тепловізор;
- виставкові експонати та тренажери (ствол-пробійник для гасіння пожеж, макет для дослідження розвитку пожежі, ручний багатофункційний прилад для створення мінералізованої смуги).

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Освітньо-професійна програма «Пожежогасіння та аварійно-рятувальні роботи» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2022/261_pg_ta_arr_bak.pdf.

2. Освітньо-професійна програма «Пожежна безпека» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2022/261_pb_bak.pdf.

3. Освітньо-професійна програма «Аудит пожежної та техногенної безпеки» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2022/261_aprb_bak.pdf.

4. Пожежна тактика: курс лекцій / А. А. Лісняк, Д. П. Дубінін, С. М. Шевченко та ін. – Х: НУЦЗУ, 2021. – 153 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=7118&mode=1>.

5. Пожежна тактика: методичні вказівки до виконання модульних робіт № 1–4. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні за спеціальністю 261 «Пожежна безпека / А.А. Лісняк, Д.П. Дубінін, В.В. Сировий, С.М. Шевченко. – Х: НУЦЗУ, 2019. – 27 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=6678&mode=1>.
6. Пожежна тактика. Методичні вказівки та завдання до виконання курсової роботи за темою: «Складання методичної розробки для проведення тактичного заняття з караулом». Для здобувачів вищої освіти, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні / А.А. Лісняк, Д.П. Дубінін, В.В. Сировий, С.М. Шевченко. – Х: НУЦЗУ, 2019. – 55 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=6882&mode=1>.
7. Основи тактики гасіння пожеж: навч. посіб. / Ю.М. Сенчихін, А.А. Лісняк, І.Г. Дерев'янок та ін. – Х.: НУЦЗУ, 2015.– 216 с. URL: <http://books.nuczu.edu.ua/download.php?rec=5325&mode=1>.
8. Патент на корисну модель № 136162 «Ствол-пробійник для гасіння пожеж» / Лісняк А.А., Дубінін Д.П., Грицина І.М., Аветісян В.Г., Остапов К.М. // опубл. 12.08.2019 р. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/9331>.
9. Патент на корисну модель № 151153 «Макет будинку для дослідження розвитку пожежі» / Дубінін Д.П., Лісняк А.А., Шевченко С.М., Грицина І.М., Гапоненко Ю.І., Криворучко Є.М. // опубл. 29.12.2020 р. URL: Макет будинку для дослідження розвитку пожежі.
10. Програма підготовки за напрямом до гасіння внутрішніх пожеж, що розроблена в рамках реалізації проекту «Регіональні Центри Рятувальної Підготовки – підтримка системи підготовки добровільної пожежної охорони та професійної рятувальної служби в Україні» - MSZ PPR 215/2019/ADM2019/M, який співфінансований Міністерством закордонних справ Республіки Польща в рамках польської співпраці розвитку. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/13706>.
11. Аналітичні розрахунки для обґрунтування оперативних дій пожежно-рятувальних підрозділів: Практикум. / В.В. Сировий, Ю.М. Сенчихін, Л.В. Ушаков, О.В. Бабенко. – Х.: НУЦЗУ, ХНАДУ, 2010. – 236 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4008>.
12. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
13. Наказ МВС України від 26.04.2018 року № 340 «Про затвердження Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0802-18#Text>.
14. Наказ МНС України від 23.09.2011 року № 1021 «Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання та використання оперативних планів і карток пожежогасіння». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1021735-11#Text>.
15. Наказ МНС України від 16.12.2011 року № 1341 «Про затвердження Методики розрахунку сил і засобів, необхідних для гасіння пожеж у будівлях і

- на територіях різного призначення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1341735-11#Text>.
16. Наказ МНС України від 16.12.2011 року № 1342 «Про затвердження Настанови з організації газодимозахисної служби в підрозділах оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1342735-11#Text>.
17. Наказ МНС України від 07.05.2007 року № 312 «Про затвердження Правил безпеки праці в органах та підрозділах МНС України». URL: <https://zk.dsns.gov.ua/files/2020/10/11/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20312.pdf>.
18. Наказ МВС України від 15.06.2017 року № 511 «Про затвердження Порядку організації службової підготовки осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0835-17#Text>.
19. Наказ ДСНС від 12.12.2022 року № 727 «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації тактичної підготовки в територіальних органах ДСНС». URL: <https://rv.dsns.gov.ua/upload/1/8/6/9/7/2/7/2-mr-takticna-pidgotovka-11112022.pdf>.
20. Наказ МВС України від 12.06.2023 року № 480 «Нормативи виконання навчальних вправ із спеціальної та фізичної підготовки» URL: <https://if.dsns.gov.ua/upload/1/8/7/2/2/7/4/281-mvs-1.PDF>.
21. Сумісний наказ МНС, МСП, МОЗ та МОН від 31.07.2012 року № 1061/468/587/865 «Про затвердження Порядку спільних дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій та пожеж в організаціях, установах і закладах з цілодобовим перебуванням людей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1396-12#Text>.
22. Наказ МВС України від 10.02.2022 року № 116 «Про затвердження Порядку організації внутрішньої, гарнізонної та караульної служб в органах та підрозділах Державної служби України з надзвичайних ситуацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0534-22#Text>.
23. Наказ МНС України від 30.08.2011 року № 900 «Про затвердження Рекомендацій щодо гасіння пожеж у висотних будівлях». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0900735-11#Text>.
24. Наказ МНС України від 29.08.2011 № 893 «Про затвердження методичних документів з планування професійної підготовки особового складу Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0893735-11#Text>.
25. Окреме доручення ДСНС від 24.06.2022 № В-352 «Про введення в дію Інструкції із складання Карток оперативно-тактичних дій на пожежах».
26. Довідник керівника гасіння пожежі. – Київ: ТОВ «Літера-Друк», 2016. – 320 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/9477>.
27. Пожежна тактика: Підручник / Ключ П.П., Палюх В.Г., Пустовой А.С., Сенчихін Ю.М., Сировой В.В. – Х.: Основа, 1998. – 592 с.
28. Тактична і психологічна підготовка особового складу пожежної охорони: Підручник / Ключ П.П., Палюх В.Г., В.О. Росоха. – Х.: Основа, 2002. – 288 с. URL: http://books.nuczu.edu.ua/list.php?IDlist=Q_9#up.

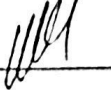
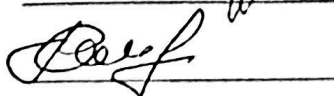

30. Goodson, C., & Murnane, L. (2008). *Essentials of fire fighting and fire department operations*. Brady/Prentice Hall Health. URL:
31. Engelbrecht, H., Lindeman, R. W., & Hoermann, S. (2019). A SWOT Analysis of the Field of Virtual Reality for Firefighter Training. *Front. Robot. AI* 6: 101. doi: 10.3389/frobt.
32. A basic live fire training structure - High Temperature Linings (2017).
33. Fahy, R. F. & Molis, J. L. (2019). NFA report-Firefighter fatalities in the United States - 2018.
34. Real learning in a virtual world: How VR can improve learning and training outcomes - Deloitte (2018).
35. University of Nottingham (2019). Virtual reality training could improve employee safety. ScienceDaily. Retrieved April 3, 2020. URL: www.sciencedaily.com/releases/2019/09/190916212516.htm.
36. The Science of Water Extinguishment. URL: <https://www.firehouse.com/operations-training/hoselines-water-appliances/article/12395735/the-science-of-water-extinguishment-international-innovations-john-mcdonough>

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.
2. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <http://www.dsns.gov.ua>.
3. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>.
4. Офіційний сайт Національного університету цивільного захисту України. URL: <https://nuczu.edu.ua/ukr>.
5. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://naqa.gov.ua>.
6. Електронний каталог НУЦЗУ: <http://books.nuczu.edu.ua/load.php>.
7. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://www.gov.pl/web/polskapomoc/>.
8. Illinois Fire Service Institute. URL: <https://www.fsi.illinois.edu/>.
9. Fire safety academy. URL: <https://training.fsri.org/>.
10. International Fire Instructor's Workshop materials. URL: <http://cfbt-be.com/en/ifiw>.
11. CFBT USA. URL: <http://cfbt-us.com/index.html>.

Розробники:

	Андрій ЛІСНЯК
	Дмитро ДУБІНІН
	Сергій ШЕВЧЕНКО
	Юрій ГАПОНЕНКО